

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 29 czerwca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Hanna Flisikowska

Protokolant: Starszy sekretarz sądowy Anna Krzemińska

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2017 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego P. - reprezentowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

przeciwko J. K.

o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne

1. Uznaje za bezskuteczne w stosunku do powoda - wierzyciela Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego P. następujące umowy darowizny:

a/ umowę darowizny lokalu mieszkalnego oznaczonego numerem (...), o łącznej powierzchni użytkowej 83,1 m², znajdującego się w budynku numer (...) przy ulicy (...) w P., dla którego prowadzona jest księga wieczysta nr (...), z którego własnością związany jest udział w nieruchomości wspólnej objętej księgą wieczystą nr (...), zawartą w dniu 1 lutego 2011r. w P. przed notariuszem M. L. (rep. A nr (...)), pomiędzy P. M. (1) i jego żoną M. M. (1) a J. K.,

w celu umożliwienia powodowi zaspokojenia jego wierzytelności w tytułu zaległości podatkowych, które przysługują jemu w stosunku do P. M. (1) tj. wierzytelność z tytułu podatku od towarów i usług za okresy od kwietnia 2008r. do października 2008r. oraz od grudnia 2008r. do grudnia 2009r., w kwocie należności głównej 1.464.675,00zł słownie: jeden milion czterysta sześćdziesiąt cztery tysiące sześćset siedemdziesiąt pięć złotych – (wynoszącej na dzień wyrokowania kwotę 1.464.667,00zł), powiększonej o odsetki, koszty egzekucyjne i koszty upomnienia, w związku z którą wystawiono tytuły wykonawcze o numerach SM (...), SM (...), SM (...), SM (...), SM (...).

b/ umowę darowizny nieruchomości położonej w miejscowości P., gmina P., stanowiącej działkę ewidencyjną (...), o powierzchni 1,2973 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), zawartą w dniu 1 lutego 2011r. w P. przed notariuszem M. L. (rep. A nr (...)), pomiędzy P. M. (1) i M. M. (1) a J. K.,

w celu umożliwienia powodowi zaspokojenia jego wierzytelności w tytułu zaległości podatkowych, które przysługują jemu w stosunku do P. M. (1) tj. wierzytelność z tytułu podatku od towarów i usług za okresy od kwietnia 2008r. do października 2008r. oraz od grudnia 2008r. do grudnia 2009r., w kwocie należności głównej 1.464.675,00zł słownie: jeden milion czterysta sześćdziesiąt cztery tysiące sześćset siedemdziesiąt pięć złotych – (wynoszącej na dzień wyrokowania kwotę 1.464.667,00zł), powiększonej o odsetki, koszty egzekucyjne i koszty upomnienia, w związku z którą wystawiono tytuły wykonawcze o numerach SM (...), SM (...), SM (...), SM (...), SM (...).

2. Kosztami procesu obciąża pozwaną, przy czym szczegółowe rozliczenie tych kosztów pozostawia referendarzowi sądowemu.

/-/H. F.

Uzasadnienie XII C 422/14

Pozwem z dnia 18.02.2014 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego P. wniósł o uznanie za bezskuteczną wobec niego umowy darowizny lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w budynku przy ulicy (...) w P., zawartej w dniu 1 lutego 2011 r. w P. przed notariuszem M. L., rep. A nr (...) pomiędzy P. M. (1) i M. M. (1) a pozwaną oraz umowy darowizny nieruchomości położonej w miejscowości P. gm. P., stanowiącej działkę ewidencyjną (...), zawartej w dniu 1 lutego 2011 r. w P. przed notariuszem M. L., rep. A nr (...) pomiędzy P. M. (1) i M. M. (1) a pozwaną. Powód wniósł także o zabezpieczenie powództwa poprzez orzeczenie zakazu zbywania i obciążania przez pozwaną składników majątkowych nabytych w wyniku wskazanych czynności prawnych oraz nakazanie wpisania ostrzeżenia o ustanowionym zakazie zbywania i obciążania nieruchomości.

W uzasadnieniu pozwu złożonego w oparciu o art. 527 Kodeksu cywilnego strona powodowa wskazała, iż przysługuje jej w stosunku do P. M. (1) wierzycelność z tytułu podatku od towarów i usług za okresy od kwietnia 2008 r. do października 2008 r. oraz od grudnia 2008 r. do grudnia 2009 r. w kwocie należności głównej 1.464.675,00 zł powiększonej o odsetki, koszty egzekucyjne i koszty upomnienia, objętej tytułami wykonawczymi numer SM (...), SM (...), SM (...), SM (...), SM (...). Powód wskazał, iż dłużnik ma niespłacone względem powoda zobowiązania skarbowe a zaskarżonymi czynnościami P. M. (1) i M. M. (1) wyzbyli się jedynych składników majątkowych, z których mogłaby być przeprowadzona egzekucja, co doprowadziło do pokrzywdzenia wierzyciela. Strona powodowa podkreśliła również bliską relację pomiędzy P. i M. M. a pozwaną, co skutkuje przyjęciem domniemania, iż pozwana wiedzieli, że P. i M. M. zawierając umowę darowizny działali z pokrzywdzeniem wierzyciela.

(k. 3-15).

W trakcie rozprawy dnia 16 kwietnia 2015 r. pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości.

(k. 323-324)

Postanowieniem z dnia 7 marca 2014 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział XI Cywilny, sygn. akt (...) udzielił zabezpieczenia roszczeniu powódki na czas trwania postępowania poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania:

- lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w budynku przy ulicy (...) w P. o powierzchni 83.1 m2, dla którego Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...), z którego własnością związany jest udział w nieruchomości wspólnej, dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...),

- nieruchomości położonej w miejscowości P. gm. P., stanowiącej działkę ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 1.2973 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...),

jak również poprzez nakazanie wpisania w dziale III księgi wieczystej nr (...) ostrzeżenia o ustanowionym zakazie zbywania i obciążania.

(k. 155-157)

Pozwana na rozprawie 16.4.15r. wniosła o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu zakończenia sprawy z powództwa jej matki M. M. (1) o sygn. (...) Sądu Okręgowego w Poznaniu o ustalenie, że prawo własności lokalu mieszkalnego zapisanego w kw nr (...) przysługiwało wskutek jego nabycia od Miasta P., wyłącznie M. M. (1) w całości (k.323,349i następne). Powód pozostawił ten wniosek do decyzji Sądu. Postanowieniem z 18.6.2015r. Sąd na podstawie art. 177 par.1 pkt 1 k.p.c. zawiesił postępowanie do czasu prawomocnego zakończenia w/w sprawy (...) Sądu Okręgowego w Poznaniu (k. 374). W dniu 18.10.2016r. podjął niniejsze postępowanie po prawomocnym zakończeniu sprawy (...) i przeprowadził z niej dowód (k.407, koperta z istotnymi dokumentami i orzeczeniami z tej sprawy k. 413). Wyrokiem z 1.12.2015r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w całości oddalił powództwo M. M. (1) w tej sprawie, a Sad

Apelacyjny wyrokiem z 15.9.2016r. oddalił jej apelację od tego wyroku. W związku z taką treścią orzeczeń tamta sprawa w żaden sposób nie miała wpływu na możliwość uwzględnienia skargi pauliańskiej w niniejszym procesie.

Tak ukształtowane przedstawione wyżej stanowiska stron nie uległy zmianie do zakończenia procesu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

P. M. (1) i M. M. (1) są małżeństwem, a pozwana J. K. jest córką M. M. (1) i pasierbicą P. M. (1).

P. M. i M. M. posiadali na zasadach małżeńskiej ustawowej wspólności majątkowej prawo własności lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w budynku przy ulicy (...) w P. o powierzchni 83.1 m², dla którego Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...), z którego własnością związany jest udział w nieruchomości wspólnej, dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...) oraz nieruchomości położonej w miejscowości P. gm. P., stanowiącej działkę ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 1.2973 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...).

P. M. (1) od dnia 1 kwietnia 1988 r. prowadził działalność gospodarczą pod firmą (...) P. M. (1). Z tytułu prowadzonej działalności rozliczał się z Urzędem Skarbowym P. w zakresie podatku od towarów i usług.

(okoliczności bezsporne a nadto odpis zupełny KW nr (...) k.132-134 i (...) k. 135-137).

W dniu 2 września 2010 r. Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej w P. wydał postanowienie o wszczęciu postępowania kontrolnego u P. M. (1) w zakresie kontroli prawidłowości i rzetelności rozliczeń z tytułu podatku od towarów i usług za okres od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2008 r. oraz od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r. W wyniku kontroli ujawniono uszczuplenia w podatku należnym za okres od kwietnia 2008 r. do grudnia 2008 r. w wysokości 516.722.00 zł oraz od stycznia 2009 r. do grudnia 2009 r. w wysokości 958.929,00 zł. Nieprawidłowości wynikały z ujęcia w ewidencjach prowadzonych dla podatku od towarów i usług faktur zakupu i sprzedaży dotyczących fikcyjnego obrotu złomem oraz nieewidencjonowania sprzedaży samochodów. W czasie prowadzonego postępowania kontrolnego P. M. (1) był przesłuchiwany w charakterze strony kontrolowanej. Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej w P. w sprawie określenia podatku od towarów i usług wydał w dniu 22.06.2011 r. decyzje nr (...). Decyzje w sprawie określenia podatku VAT zostały utrzymane w mocy przez podatkowy organ wyższego stopnia. To spowodowało, że stronie powodowej przysługują wymagalne wierzytelności wobec P. M. (1) z tytułu podatku od towarów i usług stwierdzone tytułami wykonawczymi o numerach SM (...), SM (...), SM (...), SM (...) oraz SM (...). Zaległości P. M. objęte wskazanymi tytułami wykonawczymi uwzględniając należność główną, odsetki za zwłokę oraz koszty egzekucyjne wynosiły na dzień 9 września 2013 r. 2.365.486,75 złotych.

(dowód ; postanowienie k. 16, decyzja (...)/42/35/10/95/025 k. 17-41, decyzja (...)/42/6/11/63/025 k. 42-68, decyzje Dyrektora Izby Skarbowej w P. k. 70-84, k. 85-98, lista zaległości w podatkach k.120)

Dnia 1 lutego 2011 r. P. M. (1) oraz jego żona M. M. (1) z którą pozostawał we wspólności małżeńskiej, na mocy umowy darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) przed notariuszem M. L. prowadzącym Kancelarię Notarialną w P. darowali pozwanej nieruchomości położoną w miejscowości P. gm. P., stanowiącej działkę ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 1.2973 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...). Strony umowy określiły wartość darowizny na kwotę 400.000,00 zł. Następnie w drodze kolejnej umowy darowizny w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) sporządzonego tego samego dnia przed notariuszem M. L. prowadzącym Kancelarię Notarialną w P., P. M. (1) oraz M. M. (1) darowali J. K. prawo własności lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w budynku przy ulicy (...) w P. o powierzchni 83.1 m², dla którego Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...), z którego własnością związany jest udział w nieruchomości wspólnej, dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, (...) prowadzi księgę wieczystą numer (...). Strony umowy określiły wartość darowizny na kwotę 400.000,00 zł. W okresie dokonywania darowizn P. M. (1) był już dłużnikiem Skarbu Państwa z tytułu podatku od towarów i usług.

(dowód; umowy darowizny k.125-127, 128-131, odpis zupełny księgi wieczystej k.132-134, 135-137)

Postępowanie egzekucyjne w administracji wszczęte przez powoda przeciwko P. M. mające na celu wyegzekwowanie określonych tytułami wykonawczymi należności okazało się skuteczne w minimalnym stopniu, a wysokość pozostałej do zapłaty wierzytelności na dzień 9 września 2013 r. wyniosła 2.365.486,75 złotych. W chwili wyrokowania P. M. (1) był cały czas dłużnikiem wierzytelności przysługującej Skarbowi Państwa objętych niniejszym postępowaniem na łączną kwotę 2.719.825 zł w tym taka sama kwota główna 1.464.667 zł jak wymieniona w pozwie i przedstawionych do niego dokumentach powiększona o 1.255.158 zł odsetek.

(dowód; zestawienie aktualne Prokuraturii k. 448)

W celu ustalenia majątku zobowiązanego dnia 17 grudnia 2012 r. sporządzono protokół o stanie majątkowym zobowiązanego, a dnia 1 sierpnia 2008 r. wykaz majątku P. M.. Z dokumentów tych wynika, iż dłużnik nie posiada żadnych nieruchomości, ruchomości, praw majątkowych ani środków transportu z których mogłaby być prowadzona egzekucja a z prowadzonej działalności gospodarczej uzyskuje dochody w wysokości ok. 500,00-600,00 zł. Dłużnik zamieszkuje w mieszkaniu należącym do pozwanej J. K..

(dowód; stan zaległości zobowiązanego k. 120, protokół o stanie majątkowym dłużnika k. 121, wykaz majątku k. 122-)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie przywołanych dowodów. Sąd w pełni dał wiarę przywołanym dokumentom, uznając je za autentyczne i nie kwestionowane przez strony. Zgromadzone w sprawie dokumenty urzędowe i prywatne należało uznać za wiarygodne. Zgodnie z treścią art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Zgodnie natomiast z art. 245 k.p.c. dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron, a i Sąd nie znalazł podstaw by czynić to z urzędu.

Sąd oddalił wniosek pozwanej o przesłuchanie w charakterze świadka jej matki M. M. (1) (k. 422). Pozwana wstrzymała ten wniosek na czas zawieszenia postępowania w związku z wymienioną sprawą z powództwa tego świadka (...), bowiem uzależniała podtrzymanie go od wyników tamtej sprawy. Pozwana dalej co tego wniosku się nie wypowiedziała i go nie ponawiała ale wobec przytaczanych prawomocnych orzeczeń z tamtego procesu i oddalenia powództwa przesłuchanie tego świadka na okoliczności, że to mieszkanie tylko jej stało się całkowicie bezprzedmiotowe.

Sąd stosownie do określonego na rozprawie 9 maja 2017r. oznaczenia w trybie art. 242 k.p.c. ostatecznego terminu przesłuchania pozwanej w charakterze strony pominął ten dowód (k. 460), bowiem pozwana po raz kolejny przedstawiła Sądowi przed rozprawą niepoświadczone przez lekarza sądowego zwolnienie lekarskie. Sąd informował pozwaną o zastrzeżeniu ostatecznego terminu jej przesłuchania jak zarządzenie k. 443. Pozwana wcześniej już wielokrotnie nie stawiała się na terminy rozpraw za każdym razem w ostatniej chwili przedstawiając swój wniosek o odroczenie rozprawy ze zwolnieniem lekarskim, które czasami było potwierdzane przez lekarza sądowego (np. k.418-421, nie podpisany w ogóle wniosek k.428, 429, 439 – 442). Tuż przed ostatnią rozprawą wiedząc o wyznaczeniu ostatecznego terminu przesłuchania, ponownie złożyła wniosek o odroczenie rozprawy ze względu na jej stan zdrowia ze zwykłym nie potwierdzonym zwolnieniem (k. 457 – 459). Z tego zwolnienia ewidentnie wynikało, że pozwana może chodzić - rubryka 15 wskazania lekarskie symbol 2 co wg legendy symboli oznacza, że może chodzić. W takiej sytuacji Sąd uznał postępowanie pozwanej za ewidentnie przedłużające i tak wieloletni już proces i przesłuchanie jej w charakterze strony pominął. Podkreślić należy, iż dowód ten w świetle pozostałych wiarygodnych dowodów w tym wielu dokumentów urzędowych nie miał żadnego istotnego znaczenia, stąd pominięcie go nie ważyło na wynikach tego procesu. Marginalnie można dodać, że pozwana po zamknięciu 22.6.2017r. rozprawy, pismem z dnia 23.6.2017r. (k. 463) złożyła ponowny wniosek o odroczenie rozprawy wraz ze zwolnieniem poświadczonym przez lekarza sądowego, który nie został przez Sąd uwzględniony postanowieniem z 29.6.17r. (k. 465). W ocenie Sądu w świetle przedstawionych okoliczności brak było jakichkolwiek podstaw do jego uwzględnienia zarówno prawnych jak i faktycznych. Sąd na wypadek potraktowania tego wniosku per facta concludentia jako wniosku o otwarcie na

nowo zamkniętej rozprawy w/w postanowieniu nie uwzględnił też wniosku pozwanej o otwarcie na nowo zamkniętej rozprawy.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie powód Skarb Państwa- Naczelnik Urzędu Skarbowego P. w P. reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do niego umów darowizny z dnia 1 lutego 2011 r. zawartych w P. przed notariuszem M. L. (rep. A nr (...) oraz rep. A nr (...)), ponieważ zostały zawarte z pokrzywdzeniem powoda, któremu przysługują przeciwko P. M. wierzytelności z tytułu podatku od towarów i usług za okres od kwietnia 2008r. do grudnia 2009 r., stwierdzone tytułami wykonawczymi o numerach SM (...), SM (...), SM (...), SM (...) oraz SM (...). W ocenie Sądu materiał zgromadzony w sprawie wskazuje, że stronie powodowej przysługuje w stosunku do P. M. wierzytelność na kwotę główną 1.464.675 zł powiększoną o odsetki koszty egzekucyjne i upomnienia. Na tę okoliczność strona powodowa przedstawiła stosowne dowody z dokumentów w tym aktualnie na chwilę wyrokowania zestawienia Prokuratorii potwierdzające wysokość tej samej kwoty głównej i dalszych związanych z nią odsetek i innych wymienionych kosztów.

Zgodnie z treścią art. 527. § 1 kc gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (skarga pauliańska). Paragraf 2 wskazanego przepisu stanowi, iż czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Skarga pauliańska jest instytucją prawną, która w określonych wypadkach zapewnia wierzycielowi ochronę przed niełojalnym zachowaniem dłużnika. Konstrukcja ochrony pauliańskiej oparta jest na instytucji względnej bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00, LEX nr 55083). Ochrona pauliańska polega na możliwości zaskarżenia przez wierzyciela krzywdzącej go czynności prawnej celem uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego. W przypadku uwzględnienia tego żądania przez sąd wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia od osoby trzeciej, będącej stroną czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wobec skarżącego, z ograniczeniem do przedmiotów majątkowych, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły (B. Łubkowski (w:) Komentarz, t. II, 1972, s. 1244; Z. Radwański (w:) System prawa prywatnego, t. 2, s. 444 i n.; Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania, 2008, s. 29 i n.; W. Czachórski, Zobowiązania, 2009, s. 905 i n.).

Ochrona wierzyciela przewidziana w art. 527 § 1 k.c. wymaga spełnienia przez wierzyciela kumulatywnie przesłanek objętych tym przepisem. Skarga zostanie uwzględniona, kiedy wierzyciel wykaże, że na skutek dokonanej czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny, ewentualnie niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem tej czynności prawnej, w chwili dokonywania czynności prawnej dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela oraz, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, że czynność prawna może skutkować pokrzywdzeniem wierzyciela i że dłużnik działa z taką świadomością. Obowiązek wykazania istnienia wierzytelności podlegającej ochronie obejmuje zarówno fakt przysługiwania wierzycielowi od dłużnika zaskarżalnego uprawnienia do świadczenia na jego rzecz sumy pieniężnej, jak też jej skonkretyzowania, przez określenie tytułu prawnego i wysokości. Istotne jest istnienie zawartych w przepisie art. 527 k.c. domniemań prawnych. Z treści art. 527 § 3 k.c. wynika, że co do osoby, która uzyskała skutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową i jest z dłużnikiem w bliskim stosunku, zachodzi domniemanie, iż wiedziała o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli. Jeśli czynności dokonano bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania jej za bezskuteczną wobec siebie, chociażby osoba trzecia nie wiedziała i nawet przy dołożeniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W piśmiennictwie i orzecznictwie wskazuje się na kolejne dwie przesłanki wystąpienia ze skargą pauliańską. Pierwsza

to istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności, a druga to istnienie zaskarżalnej wierzytelności pieniężnej wobec osoby, która dokonała czynności prawnej objętej skargą pauliańską.

Jak wskazuje orzecznictwo, dłużnik jest niewypłacalny, gdy jego majątek nie wystarcza na pokrycie długów. Dłużnik jest niewypłacalny w wyższym stopniu, niż przed dokonaniem czynności wówczas, gdy dojdzie do powiększenia jego niewypłacalności a także wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, ryzyka i czasu (wyrok SN z 28.11.2001r. IV CKN 525/2000 Biul. SN 2002, nr 5, s. 11, Jurysta 2002, nr 7-8, s. 55). Dla stwierdzenia niewypłacalności dłużnika nie jest konieczne ani ogłoszenie upadłości dłużnika ani wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wykazanie jego nieskuteczności. Wierzyciel powinien więc za pomocą odpowiednich dowodów wykazać ów stan niewypłacalności dłużnika. W piśmiennictwie przyjmuje się, że niewypłacalność może zostać wykazana wszelkimi dowodami np. wykazem majątku złożonym przez dłużnika w postępowaniu o wyjawienie majątku, dowodami stwierdzającymi, iż dłużnik zaprzestał spłacania długów, dokumentami finansowymi dłużnika, zeznaniami świadków lub postanowieniem komornika o umorzeniu egzekucji. Powód przedstawił wykaz majątku oraz protokół o stanie majątkowym P. M. z których jednoznacznie wynika, iż jest on w chwili obecnej dłużnikiem niewypłacalnym, nie posiada majątku pozwalającego powodowi na zaspokojenie wierzytelności wynikającej ze zobowiązań P. M. z tytułu podatku od towarów i usług za okresy od kwietnia 2008 r. do grudnia 2009 r. Dlatego też, zdaniem Sądu, nie ulega wątpliwości, że dokonanie skarżonych czynności prawnych darowizny przynajmniej tę niewypłacalność pogłębiło, a świadomość dłużnika obejmowała możliwość pokrzywdzenia wierzyciela. W literaturze podkreśla się, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej z osobą trzecią może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Jednak samo pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być zamiarem dłużnika – wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Innymi słowy wystarczającą będzie u dłużnika świadomość możliwości wystąpienia pokrzywdzenia. Wskazuje się również, że dostateczną przesłanką przyjęcia działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli jest istnienie ogólnej świadomości co do tego, iż w wyniku podejmowanych czynności może on być niewypłacalny lub stan jego niewypłacalności może się pogłębić (zob. L. Stecki (w:) Kodeks..., s. 520).

Powodowi przysługują przeciwko P. M. wierzytelności z tytułu podatku od towarów i usług za okres od kwietnia 2008r. do grudnia 2009 r., stwierdzone tytułami wykonawczymi o numerach SM (...), SM (...), SM (...), SM (...) oraz SM (...). Zaległości dłużnika objęte wskazanymi tytułami wykonawczymi uwzględniając należność główną oraz odsetki za zwłokę wynosiły na dzień na dzień 9 września 2013 r. 2.365.486,75 złotych, a w chwili wyrokowania łącznie 2719.825 zł w tym ta sama należność główna w kwocie 1.464.667 zł. Zgodnie z powyższym istnieją zatem wierzytelności przysługujące powodowi w stosunku do P. M., których egzekucja jest dotąd bezskuteczna. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że mówiąc o ochronie wierzyciela na podstawie art. 527 i następnych Kodeksu cywilnego, ustawodawca posługuje się pewnym skrótem myślowym. W istocie przedmiotem ochrony jest tutaj wierzytelność. Wierzytelność chroniona przez powołane wyżej przepisy musi istnieć i mieć charakter zaskarżalny (M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, Dom Wydawniczy ABC 1995, s. 40 i 42; wyrok SN z 15.02.2007 r. II CSK 452/06, OSNIC 2008 Zbiór Dodatkowy poz. 20). Podstawową przesłanką skargi pauliańskiej jest więc istnienie zaskarżalnej wierzytelności jako przedmiotu ochrony. W niniejszej sprawie przedmiotem ochrony jest wierzytelność publicznoprawna przysługująca Skarbowi Państwa, w którego imieniu działa Naczelnik Urzędu Skarbowego w P. z tytułu podatku od towarów i usług. W wyroku z dnia 27 października 2010 r. (II CSK 227/10; OSNC-ZD 2011/1/23) Sąd Najwyższy potwierdził, że skarga pauliańska (art. 527 k.c.) może mieć zastosowanie - w drodze analogii - także do ochrony należności podatkowych. Sąd Najwyższy podtrzymał swoją opinię w wyroku z 1 czerwca 2011 r. i wskazał, że należy dopuścić wykorzystanie skargi pauliańskiej w drodze analogia legis jako merytorycznego środka ochrony wierzytelności publicznoprawnych (II CSK 513/10; LEX nr 960505). W związku z powyższym pogląd o dopuszczalności ochrony wierzytelności publicznoprawnych (podatkowych) w drodze skargi pauliańskiej należy uznać za utrwalony. Przepisy art. 527-534 Kodeksu cywilnego będą tu miały zastosowanie w drodze analogii. W ocenie Sądu istnienie chronionej wierzytelności publicznoprawnej nie może być negowane. Powód załączył do pozwu odpisy tytułów wykonawczych wystawionych przeciwko dłużnikowi i obejmujących należności Skarbu Państwa z tytułu podatku od towarów i usług. Z treści tych dokumentów urzędowych, których autentyczność i moc dowodowa

nie była kwestionowana wynika, że wierzytelności dotyczą płatności podatków za okres od kwietnia 2008 r. do grudnia 2009 r. roku oraz że są one wymagalne.

Stan niewypłacalności dłużnika P. M. istniał zarówno w chwili wystąpienia z żądaniem uznania czynności za bezskuteczną, jak i w chwili orzekania.

W dniu 1 lutego 2011 r. P. M. (1) wraz z żoną M. M. (1) z którą pozostawał we wspólności małżeńskiej, umową darowizny wyzbył się na rzecz swojej pasierbicy J. K. jedyne wartościowego składnika majątku w postaci lokalu mieszkalnego oznaczonego nr (...) znajdującego się w P. przy ul. (...) oraz nieruchomości położonej w miejscowości P. (gmina P.) stanowiącej działkę ewidencyjną (...). Dłużnik z prowadzonej działalności gospodarczej uzyskuje minimalne dochody, wyzbył się prawa do nieruchomości stanowiących jedyny składnik swojego majątku, z którego można było prowadzić egzekucję, nie miał też innych ruchomości bądź nieruchomości i nie dysponował żadnymi oszczędnościami. Dokonana darowizna spowodowała (a przynajmniej pogłębiła) stan jego niewypłacalności. Można więc z całą pewnością stwierdzić, iż wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika pokrzywdzony został wierzyciel Skarb Państwa – Naczelnik Urzędu Skarbowego P..

Reguła wyrażona w art. 527 § 1 k.c. wymaga, aby dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, czyli zdawał sobie sprawę z tego, że jego czynność prawna może spowodować niemożność uzyskania zaspokojenia przez jego wierzycieli. Nie chodzi tu zatem o zamiar pokrzywdzenia, a tylko świadomość możliwości jego wystąpienia (Kodeks cywilny z komentarzem pod red. E. Gniewka, Warszawa 2006, s. 906). W ocenie Sądu nie można przyjąć, iż P. M. (1) nie miał świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzyciela. Dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarczy, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość taka istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (zob. A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1259). W odniesieniu do powyższego wskazać należy, że dług P. M. dotyczy zaległości podatkowych z tytułu podatku od towarów i usług za okres od kwietnia 2008 r. do grudnia 2009 r. Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie ma wątpliwości co do tego, że darując pozwanej nieruchomości P. M. co najmniej godził się z faktem, że w efekcie tej czynności Skarb Państwa nie uzyska zaspokojenia wierzytelności podatkowych lub uzyska je w mniejszym stopniu, niż by to było, gdyby darowizny nie dokonano. Działał więc ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Ponadto bezpośrednio przed dokonaniem darowizny wskazanych nieruchomości na rzecz pozwanej aktami notarialnymi z dnia 1 lutego 2011 r., postanowieniem Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w P. z dnia 2 września 2010 r. doręczonym P. M. (1) dnia 6 września 2010 r. wszczęto i przeprowadzono kontrolę podatkową u dłużnika w przedmiocie prawidłowości rozliczania podatku od towarów i usług. W wyniku kontroli ustalono, że dłużnik w ewidencjach prowadzonych dla celów podatku od towarów i usług ujmował faktury zakupu i sprzedaży dotyczące fikcyjnego obrotu złomem, natomiast nie ujmował transakcji dotyczących sprzedaży samochodów, stanowiących faktyczną działalność dłużnika, czego konsekwencją było zawyżenie podatku od towarów i usług do odliczenia. Zawierając zatem kwestionowane umowy darowizny ze swoją pasierbicą J. K. dłużnik miał pełną świadomość istnienia zaległości podatkowych z tytułu podatku VAT. W następstwie wskazanej kontroli Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej w P. dnia 22.06.2011 r. wydał decyzje określające zobowiązanie podatkowe P. M., które następnie zostały utrzymane decyzjami Dyrektora Izby Skarbowej w P.. Decyzje te miały charakter deklaratoryjny, a data ich wydania nie może łączyć się z powstaniem wierzytelności chronionych skargą pauliańską (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2013 r., sygn. akt IV CSK 573/12). Wskazane stanowisko jest spójne z treścią art. 21 § 1 pkt. 1 Ordynacji podatkowej, który stanowi, że zobowiązanie podatkowe powstaje z mocy prawa na skutek zaistnienia zdarzenia, z którym ustawa podatkowa wiąże powstanie zobowiązania. W oparciu o powyższe Sąd uznał, iż dłużnik zawierając ze swoją pasierbicą umowę darowizny miał pełną świadomość istnienia zaległości podatkowych i skutku rozporządzenia istotnym składnikiem swojego majątku w postaci uniemożliwienia wierzycielowi zaspokojenia się z tego mienia. Zaskarżona czynność prawna została zatem dokonana ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. P. M. (1) dokonał

darowizny jedynych wartościowych składników swego majątku w celu wyeliminowania swojej odpowiedzialności za powyższe zobowiązania.

Uzupełniająco należy dodać, że nawet gdyby przyjąć, że obowiązek podatkowy dłużnika powstał dopiero w momencie wydania przez Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w P. decyzji tj. w czerwcu 2011r. to i tak roszczenie powoda byłoby uzasadnione z uwagi na art. 530 kc, który stanowi, że przepisy dotyczące skargi pauliańskiej stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli.

Z treści art. 527 § 3 k.c. wynika, że co do osoby, która uzyskała wskutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową i jest z dłużnikiem w bliskim stosunku, zachodzi domniemanie, iż wiedziała o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli. W niniejszej sprawie osobą trzecią jest pasierbica dłużnika, a więc bez wątpienia osoba pozostająca z dłużnikiem w bliskim stosunku. O fakcie tym świadczy min. iż P. M. w protokole o stanie majątkowym zobowiązanego oraz w wykazie majątku dłużnik określał J. K. jako swoją córkę i wskazywał, że zaskarżonymi czynnościami prawnymi darowizny chciał ją zabezpieczyć na wypadek swojej śmierci, co niezbitnie dowodzi bliskich relacjach łączących dłużnika z obdarowaną. Stosownie do treści art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W świetle powyższej regulacji świadomość pozwanej co do działania przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela nie jest przesłanką skargi pauliańskiej. Istotą umowy darowizny jest bowiem uzyskanie przez obdarowanego bezpłatnego świadczenia kosztem majątku darczyńcy. Nie ma wątpliwości co do tego, że wskutek zawarcia umów darowizny z 1 lutego 2011 r. taką właśnie korzyść pozwana uzyskała. Podkreślenia wymaga, iż pozwana nie podjęła nawet próby zakwestionowania okoliczności związanych z brakiem po jej stronie wiedzy na temat działań dłużnika i jego sytuacji materialnej. Pozwana uzyskała korzyść majątkową ponieważ pod tytułem darmym otrzymała od dłużnika i M. M. nieruchomości o określonej wartości.

Na marginesie należy dodać, iż w ocenie Sądu bez znaczenia jest okoliczność, iż nieruchomości będące przedmiotem darowizny wchodziły w skład majątku wspólnego małżonków P. i M. M. (1). Pomimo, iż dłużnikiem powoda był P. M. (1), wyzbycie się przez małżonków nieruchomości wchodzących w skład majątku wspólnego doprowadziło do pokrzywdzenia wierzyciela. Jak wskazał Sąd Najwyższy skarga pauliańska jest dopuszczalna także wtedy, gdy dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, a przedmiot zaskarżonej czynności wchodził do majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka (wyrok SN z dnia 06.06.2003r., sygn. akt IV CKN 204 / 01). Swoje stanowisko Sąd Najwyższy potwierdził w uchwale z dnia 24 października 2003 r. (III CZP 72/03, OSP 2004, z. 9, poz. 116) gdzie uznano, iż wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, może domagać się uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 527 § 1 k.c. także wtedy, gdy darowizny nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego dokonali dłużnik i jego małżonek.

Przesłanki do wniesienia skargi pauliańskiej muszą zostać spełnione łącznie. Odnosząc powyższe do przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, iż wszystkie wymienione wyżej przesłanki skargi pauliańskiej zostały spełnione. Dlatego też Sąd ostatecznie stanął na stanowisku, że żądanie zawarte w pozwie o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda czynności prawnych darowizny zawartych w dniu 1 lutego 2011 r. jest uzasadnione i w związku z tym orzekł jak w pkt I wyroku.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc. Zgodnie z dyspozycją powołanego przepisu strona przegrywająca sprawę winna zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). W pkt 2 wyroku Sąd pozostawił także szczegółowe wyliczenia tych kosztów referendarzowi sądowemu na podstawie art. 108 par.1 k.p.c.

SSO Hanna Flisikowska